

DRUGI IZVJEŠTAJ O EKONOMSKOJ (NE)ISPLATIVOSTI IZGRADNJE DRUGOG BLOKA TERMOELEKTRANE PLEVLA

1.SADRŽAJ

1.SADRŽAJ.....	1
2.UVOD	2
3. VLADINA STUDIJA IZGRADNJE DRUGOG BLOKA NE POTVRĐUJE ISPLATIVOST.....	3
3.1. Nema dovoljno rezervi uglja bez otvaranja udaljenog ležišta Maoče	4
3.2. Predviđeno značajno smanjenje broja zaposlenih u Rudniku uglja Pljevlja	5
3.3. Indikativne prognoze o veleprodajnim cijenama električne energije.....	6
3.4. Ukupni troškovi investicije i dalje nepoznati	8
4. PREGOVORI SA ČEŠKOM KOMPANIJOM ŠKODA PRAHA JOŠ TRAJU	10
4.1. Crnogorski parlament ekspresno usvojio međudržavni sporazum sa Češkom	10
4.2. Kontroverni podaci u Elaboratu o procjeni uticaja na životnu sredinu	11

2.UVOD

Ovaj izvještaj obuhvata aktivnosti koje je Vlada Crne Gore preuzimala tokom 2016. godine u vezi sa najavom izgradnje nove termoelektrane u Pljevljima i nastavak je Izvještaja o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, koji je Nevladina organizacija MANS objavila u februaru 2016.¹

Projekat gradnje nove termoelektrane Vlada je pokrenula 2012. pod izgovorom da je novi blok potreban zbog postojanja deficitne električne energije u zemlji i njenog daljeg ekonomskog razvoja, ali ni pet godina kasnije nije potvrdila postojanje deficitne, niti prikazala jasan javni interes od planirane investicije.

Štaviše, Projekat izgradnje Drugog bloka postao je jedan od najkontroverznijih ekonomskih projekata u zemlji, kojeg prate oštре kritike civilnog sektora i dijela stručne javnosti da je ekonomski neisplativ i sa dalekosežnim negativnim posledicama po zdravlje ljudi i životnu sredinu, pa se na domaćoj sceni sve glasnije čuju zahtjevi da se projekat obustavi.

Istovremeno, sa evropskih adresa najavljuje se da će termoelektrane u zemljama Evropske Unije, za čije je članstvo Crna Gora zemlja kandidat, umjesto da završe svoje proizvodnje do 2050. godine, to najvjerovaljnije morati da učine i ranije, kako bi se uticalo na smanjenje emisije štetnih gasova u vazduh.

Uprkos tome, Vlada Crne Gore je tokom 2016. godine nastavila intenzivne pregovore sa češkom kompanijom Škoda Praha u cilju pripremnih radova na projektu i pronalaženja finansijskog modela po kojem će se realizovati Projekat Drugog bloka Termoelektrane.

Takođe, prvi put je javno objavljena i studija o isplativosti investicije, ali ona nije ponudila nesporne podatke na osnovu kojih bi se nedvosmisleno utvrdilo da je izgradnja Drugog bloka ekonomski isplativa, već je zasnovana na nizu neprovjerenih činjenica i nerealno projektovanih indikatora.

Transparentnost čitavog postupka najavljenog izgradnje i dalje je upitna, a početkom 2017. godine očekivalo se da kompanija Škoda Praha finalno saopšti da li je uspjela da pronađe kreditora za realizaciju investicije.

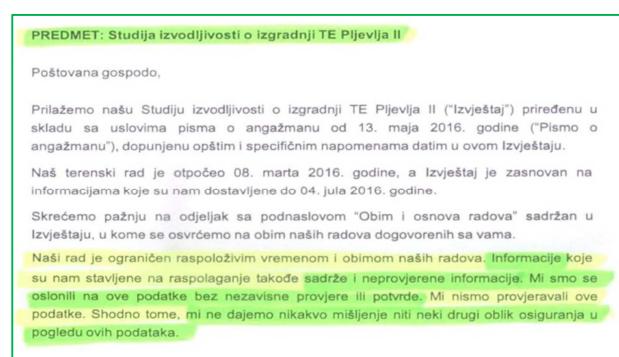
¹ Izvještaj o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2016. godine; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2016/02/IzvestajTE-Pljevlja.pdf>

3. VLADINA STUDIJA IZGRADNJE DRUGOG BLOKA NE POTVRĐUJE ISPLATIVOST

Prve studije o izvodljivosti i idejni projekat za izgradnju Drugog bloka Termoelektrane u Pljevljima je još 2012. godine za potrebe Elektroprivrede Crne Gore (EPCG), kao nosioca projekta, uradila slovenačka kompanija Ecotech.² Međutim, te studije nikada nijesu javno objavljene, već je javnost ograničene podatke iz njih saznala sredinom 2015. godine, kada je na javnoj raspravi bio Nacrt Detaljnog prostornog plana za Termoelektranu u Pljevljima.³

Taj dokument, koji je Vlada Crne Gore usvojila u maju 2016. godine,⁴ sadržao je veoma šture podatke o ekonomskoj isplativosti izgradnje Drugog bloka. Međutim, i iz tako ograničenih podataka moglo se zaključiti da investicija Drugog bloka nije ekonomski opravdana, već da će njeni troškovi višestruko premašiti koristi koje se mogu očekivati, odnosno da će povezani investicioni troškovi preći milijardu eura, ne računajući troškove zdravlja i zaštite životne sredine.⁵

Četiri godine kasnije, odnosno početkom jula 2016. Vlada je prvi put javno objavila Studiju izvodljivosti za izgradnju Drugog bloka u Pljevljima,⁶ novi dokument koji je za potrebe EPCG izradila konsultantska kuća Deloitte iz Beograda. Studija je urađena za samo nekoliko mjeseci, a zasnivala se na podacima iz studija drugih konsultanata Fichtner i Poyry, koje su takođe urađene za potrebe EPCG i Rudnika uglja Pljevlja.

Iako je Deloitte ocijenio da je Projekat izgradnje Drugog bloka izvodljiv, u uvodu Studije je saopštio sljedeće: „Naš rad je ograničen raspoloživim vremenom i obimom naših radova. Informacije koje su nam stavljenе na raspolaganje takođe sadrže i neprovjerene informacije. Mi smo se oslonili na ove podatke bez nezavisne provjere ili potvrde. Mi nismo provjeravali ove podatke. Shodno tome, mi ne dajemo nikakvo mišljenje niti neki drugi oblik osiguranja u pogledu ovih podataka.“

Studija izvodljivosti za izgradnju TE Pljevlja II, jul 2016. godine

Na ovaj način se autor Studije ogradio u odnosu na pouzdanost podataka, pa to dovodi u pitanje relevantnost njene sadržine, a time i iznijetih zaključaka u dokumentu.

Studija podsjeća da EPCG sa češkom kompanijom Škoda Praha⁷ treba da finalizuje finansijski model za izgradnju Drugog bloka, te da je poslednja predložena cijena 321,7 miliona eura. Na projekat ne bi bio

² Kompanija Ecotech iz Velenja predvodila je konzorcijum koji su još činili CEE iz Ljubljane, kao i Premogovnik i Erico iz Velenja

³ Nacrt Detaljnog prostornog plana Termoelektrana Pljevlja bio je na javnoj raspravi u maju 2015. godine, odnosno tri godine nakon što je Vlada Crne Gore donijela odluku o njegovoj izradi; link:http://www.mrt.gov.me/rubrike/javna_rasprava/148445/Javna_rasprava-o-Nacrtu-Detaljnog-prostornog-plana-za-Termoelektranu-Pljevlja-i-Nacrtu-Izvestaja-o-strateskoj-procjeni-uticaja.html

⁴ Vlada je Odluku o usvajanju Detaljnog prostornog plana Termoelektrana u Pljevljima donijela na sjednici održanoj dana 18. maja 2016. godine; link: http://www.gov.me/sjednice_vlade/158

⁵ Izveštaj o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2016. godine; Izveštaj pokazuje da će povezani investicioni troškovi premašiti milijardu eura, ne računajući troškove zaštite životne sredine i zdravlja koje je Green Peace sredinom 2013. godine procijenio na 2,5 milijardi eura; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2016/02/IzvestajTE-Pljevlja.pdf>

⁶ Studija izvodljivosti za izgradnju Termoelektrane Pljevlja II; link: http://www.gov.me/sjednice_vlade/165

⁷ U proceduri koju je sprovela mimo javnog tendera i na osnovu neposrednih pregovora sa zainteresovanim ponuđačima, EPCG je krajem aprila 2015. godine kao najpovoljniju ponudu za gradnju Drugog bloka Termoelektrane u Pljevljima izabrala ponudu češke kompanije Škoda Praha, od kada traju pregovori o finansijskom modelu za realizaciju investicije; više o ponudi u Izveštaju o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2016. godine; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2016/02/IzvestajTE-Pljevlja.pdf>

primijenjen porez na dodatu vrijednost (PDV).⁸ Ukupni period otplate zajma je 15 godina, uključujući tri godine grejs perioda, sa kamatnom stopom koja se zasniva na marži od 2,5 % iznad 6M Euribor stope.

Ponuda Škoda Praha je zasnovana na sistemu "ključ u ruke", odnosno podrazumijeva projektovanje, inženjering, nabavku, isporuku, izgradnju, puštanje u rad, ispitivanja i aktivnosti potrebne sve do predaje objekta EPCG. Predviđena nominalna snaga na generatoru nove termoelektrane postavljena je na 254 MW sa neto efikasnošću od 39,5 %.

3.1. Nema dovoljno rezervi uglja bez otvaranja udaljenog ležišta Maoče

Konsultant Deloitte je dio Studije o izvodljivosti za izgradnju Drugog bloka posvetio pitanju rezervi uglja i potrebnim količinama ove rude za rad buduće Termoelektrane.

Prethodno je potrebno podsjetiti da je Vlada Crne Gore Projekat Drugog bloka zasnovala na planiranom radu Termoelektrane od 40 godina kako bi investicija uopšte bila isplativa, kao i na iskorištenju svih rezervi uglja koje se nalaze u takozvanom užem pljevaljskom bazenu.⁹

Ukoliko bi se u najoptimističnjem scenariju prepostavilo da bi Drugi blok počeo sa radom 2020. godine, to znači da bi radio sve do 2060., što je suprotno politici zemalja Evropske Unije, koje su se obavezale da će do 2050. zatvoriti termoelektrane na ugalj i time smanjiti štetne emisije ugljen dioksida u vazduh. Crna Gora je kandidat za članstvo u Evropsku Uniju,¹⁰ a najnovije studije objavljene početkom 2017. impliciraju da bi zemlje Evropske Unije termoelektrane na ugalj mogle zatvoriti i ranije, odnosno do 2030. godine.¹¹

Vila Coal Mine, Montenegro Resources and Reserves Estimation			
Table 8-1: Estimation of Coal Reserves			
Sector	Coal Resources (t) (see Table 7-3)	Coal Reserves (t)	NCV (kJ/kg)
Potrlica	40.44	40.44	10,959
Kalušići	16.17	16.17	7,478
Grevo	2.21	2.21	11,175
Rabljje	3.77	3.77	10,771
Komini	2.40	2.40	8,700
<i>Piščevlja Basin Subtotal</i>	64.86	64.86	9,881
Otilovići	0	0	-
Glinica	1.96	1.96	8,859
Bakrenjače	0	0	-
Mataruge	0	0	-
Grand Total	66.82	66.8	9,864

* Dilution factor of 5% due to mining issues

Rezerve uglja 66,8 miliona tona, Studija izvodljivosti za izgradnju TE Pljevlja II, jul 2016. godine

Deloitte se u pogledu rezervi i količina uglja potrebnih za rad Drugog bloka pozvao na podatke studije o procjeni resursa i rezervi¹² koju je početkom 2016. godine, za potrebe Rudnika ugaљa Pljevlja i EPCG, uradio drugi konsultant, odnosno Fichtner Water & Transportation GmbH (Ficthner).

Ficthnerova studija polazi od toga da su početkom 2016. godine rezerve ugaљa u užem pljevaljskom bazenu iznosile 66,8 miliona tona¹³, dok potencijalne rezerve, odnosno one koje još nijesu dokazane, mogu iznositi dodatnih 24,5 miliona tona.¹⁴

⁸ Skupština Crne Gore je početkom 2015. godine usvojila izmjene i dopune Zakona o porezu na dodatu vrijednost, koji je predložila Vlada, a kojim se oslobođa plaćanja poreza na dodatu vrijednost isporuka proizvoda i usluga za gradnju energetskog objekta za proizvodnju električne energije instalisanе snage veće od 10 MW; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodatu vrijednost, Službeni list Crne Gore broj 9/15; link:

<http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7B1AF91BFB-209F-4028-BB17-77B247513FD5%7D>

⁹ Uži pljevaljski basen obuhvata rezerve ugaљa koje gravitiraju užem gradskom jezgru Pljevlja, dok se u širem području i na udaljenosti od 20 kilometara od grada nalazi ležište Maoče, za koje se prepostavlja da ima velike količine rezervi ugaљa; Detaljni prostorni plan Termoelektrane u Pljevljima koji je Vlada Crne Gore donijela na sjednici održanoj dana 18. maja 2016. godine; link: http://www.gov.me/sjednice_vlade/158

¹⁰ Link: <http://www.delmne.ec.europa.eu/code/navigate.php?Id=19>

¹¹ Izvještaj međunarodne organizacije Climate Analytics pod nazivom "EU needs to shut all coal plants by 2030 or will vastly overshoot Paris Agreement"; link: <http://climateanalytics.org/latest/eu-needs-to-shut-all-coal-plants-by-2030-or-will-vastly-overshoot-paris-agreement--report>

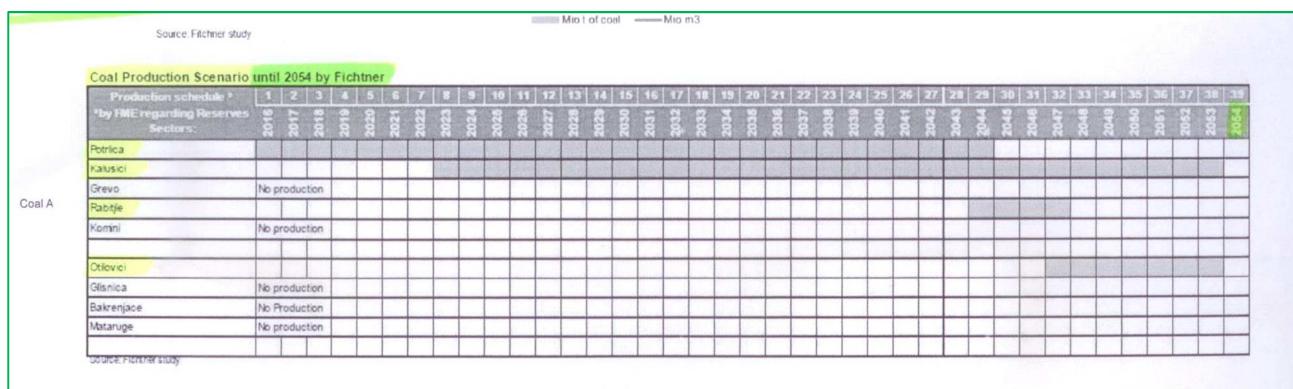
¹² Studija procjene resursa i rezervi i ekonomičnosti rudnika; link: http://www.gov.me/sjednice_vlade/165

¹³ Ove rezerve ugaљa nalaze se u eksplotacionim sektorima Potrlica, Kalušići, Komini i Otilovići

¹⁴ Prepostavljene rezerve ugaљa mogu se nalaziti u eksplotacionim sektorima Otilovići, Bakrenjače i Mataruge

Fichtner predviđa potrebnu godišnju potrošnju uglja od 1,7 miliona tona za Drugi blok i domaćinstva, ali pri tome navodi da ta količina uglja u potpunosti može biti ispunjena do 2053. godine. Dakle, ukoliko bi se opet primjenila najoptimističnija opcija i pretpostavilo da Drugi blok počne da radi 2020., to znači da uglja u užem bazenu ima ne za 40 godina, na koliko Vlada projektuje ekonomsku isplativost investicije, već za 33 godine.

Pri tome Fichtner navodi da će biti potrebna kontinuirana proizvodnja uglja paralelno iz više eksplotacionih sektora, odnosno rudokopa¹⁵, kako bi se na taj način prevazišao problem slabog kvaliteta uglja u pojedinim sektorima, pa bi miješanjem sa kvalitetnijim ugljem bio postignut nivo kvaliteta potreban za rad Termoelektrane. Ovakav scenario paralelnog rada više rudokopa svakako bi doveo do značajnih finansijskih troškova, ali se Fichtner u svojoj studiji nije bavio tim pitanjem.

Zbog slabog kvaliteta uglja radilo bi paralelno više rudokopa, Studija izvodljivosti za izgradnju TE Pljevlja II, jul 2016. godine

Uvod u otvaranje Maoča

Ukoliko bi se pošlo od podatka da su početkom 2016. godine rezerve uglja iznosile 66,8 miliona tona, proizilazi da za 40 godina rada, uz paralelni rad postojećeg Prvog bloka Termoelektrane u Pljevljima, za koji je najavljeno da će raditi do 2023. godine, nema dovoljno uglja u užem pljevaljskom bazenu.

Naime, ako je za rad Drugog bloka i domaćinstava na godišnjem nivou potrebo 1,7 miliona tona uglja, za 40 godina rada Drugog bloka to bi bilo 68 miliona tona. Postojeći Prvi blok godišnje troši oko 1,7 miliona tona, odnosno za 7 godina on će potrošiti oko 12 miliona tona, što je ukupno 80 miliona tona uglja potrebnih za rad obje termoelektrane.

Nedostatak uglja u užem pljevaljskom bazenu doveo bi do otvaranja novog rudokopa Maoče, koji je 20-tak kilometara udaljen od Pljevalja, i značio bi nove investicione troškove koji nijesu računati u ukupne troškove Projekta izgradnje Drugog bloka Termoelektrane.

3.2. Predviđeno značajno smanjenje broja zaposlenih u Rudniku uglja Pljevlja

Kako bi se smanjili prosječni troškovi proizvodnje uglja, odnosno prodajna cijena uglja i postigla isplativost Projekta Drugog bloka, studija Fichtner kao glavnu mjeru preporučuje smanjenje broja zaposlenih u postojećem Rudniku uglja Pljevlja, povećanje njihove efikasnosti i korišćenje odgovarajuće mehanizacije prilikom eksplotacije rude.

Studijom se predviđa da mjere smanjenja troškova stupe na snagu u periodu do 2020. godine, a prema projekcijama prikazanim u dokumentu, optimalan broj zaposlenih u Rudniku uglja treba da bude 544

¹⁵ Rudokopi: Potrlica, Kalušići, Rabitje, Otilovići

radnika, ukoliko bi se kao osnovna mehanizacija za eksploraciju rude koristili kamioni, odnosno 520 zaposlenih, ako bi rotorni bageri bili osnovne mašine za proces proizvodnje.

Pregled dugoročnih troškova proizvodnje uglja (2025-2030.) po Fichtneru za različite scenarije		
	Kamion i lopata	Rotorni bager
Parametri		
Godišnja proizvodnja uglja	1.710.000 t	1.710.000 t
Godišnja proizvodnja preopterećenja	5.335.200 m ³	5.335.200 m ³
Gustina Stopa O/C	1,37 t/m ³ 3,12	1,37 t/m ³ 3,12
Zaposleni		
Prosječna plata	17.778 €	17.778 €
Broj zaposlenih	544	520
Troškovi zaposlenih	9.671.111 €	9.244.444 €

Broj uposlenih rudara bio bi značajno smanjen, Studija izvodljivosti za izgradnju TE Pljevlja II, jul 2016. godine

Prema zvaničnim finansijskim izvještajima Rudnika uglja Pljevlja, u toj kompaniji je na kraju septembra 2016. godine bilo uposlen 861 radnik,¹⁶ što znači da bi u narednim godinama došlo do umanjenja broja zaposlenih za 317 radnika, odnosno 341 radnika, u zavisnosti od izbora osnovne mehanizacije za proces proizvodnje. Pored toga, studija projektuje da će u Drugom bloku od kraja 2020. raditi 147 zaposlenih.

Vlada bez alternativnog plana za Pljevlja

Privreda Pljevalja, grada koji se nalazi na sjeveru Crne Gore, u velikoj mjeri zavisi od proizvodnje uglja.

Uprkos tome, Vlada Crne Gore nikada nije objavila plan o ekonomskoj budućnosti Pljevalja nakon napuštanja uglja, iako se radi o veoma zahtjevnom procesu koji će biti neminovan u narednim decenijama i nezavisno od toga da li će Vlada istrajati na Projektu izgradnje Drugog bloka Termoelektrane ili će on na kraju biti obustavljen.

3.3. Indikativne prognoze o veleprodajnim cijenama električne energije

Studija izvodljivosti za izgradnju Drugog bloka prikazala je takođe prognoze o budućim veleprodajnim cijenama električne energije u Crnoj Gori, koje je za potrebe EPCG uradila druga konsultantska kuća Poyry.

Od tri razrađena scenarija Poyry-a – visoke, srednje i niske cijene struje u budućem periodu, Deloitte je izabrao srednji scenario, prema kojem veleprodajna cijena električne energije počinje od 38 eura po megavatu u 2016. godini i do 2040. dostiže cijenu od 97 eura po megavatu. Rast cijena struje se obrazlaže rastom cijena gasa nakon 2025. godine i troškovima uglja, ali se u tom smislu ne nudi više podataka.

Sve prognoze koje je pripremio i obezbijedio Poyry o veleprodajnim cijenama električne energije u Crnoj Gori isključuju inflaciju, pa je Deloitte cijene prilagodio za dugoročnu projekciju inflacije od 2 odsto i na taj način došao do **cijene struje od 143 eura po megavatu u 2040. godini.**

¹⁶ Finansijski izvještaj Rudnika uglja AD Pljevlja za devetomjesečni period 2016. godine; link: <http://www.scmn.me/fajlovi/RUPV201609.pdf>

Ključne operativne projekcije																
	jedinica	FY16	FY17	FY18	FY19	FY20	FY21	FY22	FY23	FY24	FY25	FY26	FY27	FY28	FY29	FY30
Neto sati rada tokom godine	sat	-	-	-	-	-	1,965	7,156	7,288	7,661	7,638	6,954	7,638	7,661	7,638	7,638
Neto TE proizvodnja	MWh	-	-	-	-	-	438,541	1,596,861	1,626,425	1,709,602	1,704,514	1,551,871	1,704,514	1,709,602	1,704,514	1,704,514
Prodajna cijena struje, nominalna	EUR / MWh	34	34	40	49	59	62	68	73	78	79	83	89	94	96	100
Ukupna potrošnja uglja	tone	-	-	-	-	-	932,669	1,571,840	1,600,941	1,682,815	1,677,807	1,527,555	1,677,807	1,682,815	1,677,807	1,677,807
Emisija CO2	tone	-	-	-	-	-	873,921	1,472,831	1,500,099	1,576,816	1,572,123	1,431,336	1,572,123	1,576,816	1,572,123	1,572,123
Nivo primene CO2 regulative	%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	13%	30%	48%	65%	83%
Troškovi CO2 emisije	EUR / tona CO2	7	7	10	14	19	22	25	28	32	35	39	42	44	47	49
	jedinica	FY31	FY32	FY33	FY34	FY35	FY36	FY37	FY38	FY39	FY40	FY41	FY42	FY43	FY44	FY45
Neto sati rada tokom godine	sat	6,954	7,661	7,638	7,638	7,638	7,661	7,638	7,638	7,410	6,977	7,638	7,638	7,661	6,954	6,954
Neto TE proizvodnja	MWh	1,551,871	1,709,602	1,704,514	1,704,514	1,704,514	1,709,602	1,704,514	1,704,514	1,653,633	1,556,959	1,704,514	1,704,514	1,709,602	1,551,871	1,551,871
Prodajna cijena struje, nominalna	EUR / MWh	107	111	115	119	121	125	129	134	139	143	146	149	152	155	158
Ukupna potrošnja uglja	tone	1,527,555	1,682,815	1,677,807	1,677,807	1,677,807	1,682,815	1,677,807	1,677,807	1,627,723	1,532,564	1,677,807	1,677,807	1,682,815	1,527,555	1,527,555
Emisija CO2	tone	1,431,336	1,576,816	1,572,123	1,572,123	1,572,123	1,576,816	1,572,123	1,572,123	1,525,194	1,436,029	1,572,123	1,572,123	1,576,816	1,431,336	1,431,336
Nivo primene CO2 regulative	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Troškovi CO2 emisije	EUR / tona CO2	52	55	58	61	64	68	72	76	80	84	86	88	89	91	93

Veleprodajna cijena struje u 2040. biće 143 eura po megavatu, Studija izvodljivosti za izgradnju TE Pljevlja II, jul 2016. godine

U Crnoj Gori je u 2016. godini cijena električne energije iznosila 38 eura po megavatu¹⁷ i jasno je da postoji velika opasnost da će prihod uslijed eventualno nižih cijena struje biti znatno manji nego što se očekuje. Ovo posebno i iz razloga što studije u Evropi prognoziraju niže veleprodajne cijene struje do 2040. godine. Tako je, recimo, studija izrađena za potrebe Vlade Njemačke o veleprodajnim cijenama električne energije pokazala da bi ona u 2040. godini mogla dostići nivo od 83 eura po megavatu.¹⁸

Pored toga, Deloitte pretpostavlja da će Crna Gora uspjeti da odloži plaćanje naknade za emisiju ugljen dioksida do 2026. godine, iako bi Crna Gora mogla ranije postati članica Evropske Unije. Do sada nijesu zabilježeni slučajevi odlaganja plaćanja takve naknade, pa je nejasno na bazi čega se ona računa tek od 2026. godine, što svakako ima uticaja na ocjenu o ukupnoj ekonomskoj isplativosti investicije.

Neubjedljivi argument o deficitu električne energije

Kada je 2012. godine pokrenula Projekat izgradnje Drugog bloka, Vlada je kao jedan od osnovnih razloga za njegovu gradnju prikazala deficit električne energije u zemlji.

GWh	2017
Proizvodnja	3.359
Potrošnja (sa KAP)	3.473
(Vladin) deficit	114
Potrošnja KAP	779
Potrošnja (bez KAP)	2.694
SUFICIT	665

Iako se od tada situacija u pogledu deficitita električne energije značajno promjenila, Vlada je u prognozi potreba potrošnje za 2017. godinu projektovala deficit od 114 gigavat sati.¹⁹ Taj proračun je zasnovan na projekciji da će Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP), kao pojedinačno najveći korisnik električne energije, potrošiti 779 gigavata struje, iako se ta privatna kompanija strujom snabdijeva na slobodnom tržištu i uvozi je iz inostranstva.²⁰

Kada se oduzme električna energija planirana za Kombinat aluminijuma Podgorica dolazi se do zaključka da bi suficit električne energije u Crnoj Gori u 2017. godini mogao iznositi 665 gigavat sati.

¹⁷ Link: <http://regagen.co.me/>

¹⁸ Link: https://www.prognos.com/uploads/txt_atwpubdb/140716_Summary_42_pages_Energy_Reference_Forecast_2014_04.pdf

¹⁹ Energetski bilans Crne Gore za 2017 godinu, koji je Vlada usvojila na sjednici održanoj dana 15. decembra 2016. godine; link: http://www.gov.me/sjednice_vlade_2016/4

²⁰ Link: http://www.epcg.com/sites/epcg.com/files/multimedia/gallery/files/2014/04/elektroprivreda_371_web.pdf

Pored toga, da bi prognoze o cijeni struje u studiji bile "umjerenije" Deloitte u proračunu veleprodajnu cijenu struje smanjuje za 10 odsto, ali tako nižu cijenu povezuje sa 10 odsto nižom cijenom za emisije ugljen dioksida, iako niži troškovi ugljen dioksida nijesu rizik za projekat.

Upravo su projekcije o ogromnim veleprodajnim cijenama električne energije u budućem periodu i odlaganju primjene plaćanja naknade za emisije ugljen dioksida konsultantu Deloitte poslužili kao glavni podaci na osnovu kojih je donio zaključak da je Projekat izgradnje Drugog bloka izvodljiv.

Međutim, čak i Deloitte ukazuje da je izvodljivost Projekta Drugog bloka najosjetljivija na cijenu električne energije ispod 20 odsto i naknadu za emisije ugljen dioksida.

3.4. Ukupni troškovi investicije i dalje nepoznati

Studija izvodljivosti za izgradnju Drugog bloka prikazuje dio investicionih troškova i to samo onih koji su potrebni za gradnju nove termoelektrane i dodatnih ulaganja koja su povezana sa njenim radom, dok se ni dalje ne pominje koliko će biti potrebno investirati u otvaranje novih rudokopa ili za izdatke po osnovu eksproprijacije, a naročito nijesu uzeti u obzir troškovi zdravlja i zaštite životne sredine.

Studija polazi od pretpostavke da će vrijednost ugovora o izgradnji nove termoelektrane iznositi 321,7 miliona eura, ali se napominje da to nije iznos koji je češka kompanija Škoda Praha prvo bitno ponudila kao cijenu izgradnje Drugog bloka,²¹ već je to iznos koji je EPCG iznijela kao kontra ponudu.

Dakle, na osnovu inputa o cijeni koja nije konačno ugovorena konsultant Deloitte je pravio ukupne procjene o isplativosti izgradnje nove termoelektrane, koja treba da radi punih 40 godina. Takođe, iako je finansijski model investicije prikazan na način da će 70 odsto sredstava biti obezbijeđeno kroz kredit, Studija o izvodljivosti nigdje odvojeno ne prikazuje trošak kamata.

Vrsta investicije	Prepostavljeni trošak
Izgradnja Drugog bloka	321,7 miliona
Ulaganje u odlagalište	25 miliona
Razvojni troškovi	29 miliona
Drugi troškovi	23 miliona
Revitalizacija	48 miliona
Zatvaranje Drugog bloka	24 miliona
UKUPNO	470,7 miliona

Tabela 1: Prikaz troškova u Studiji izvodljivosti, jul 2016. godine

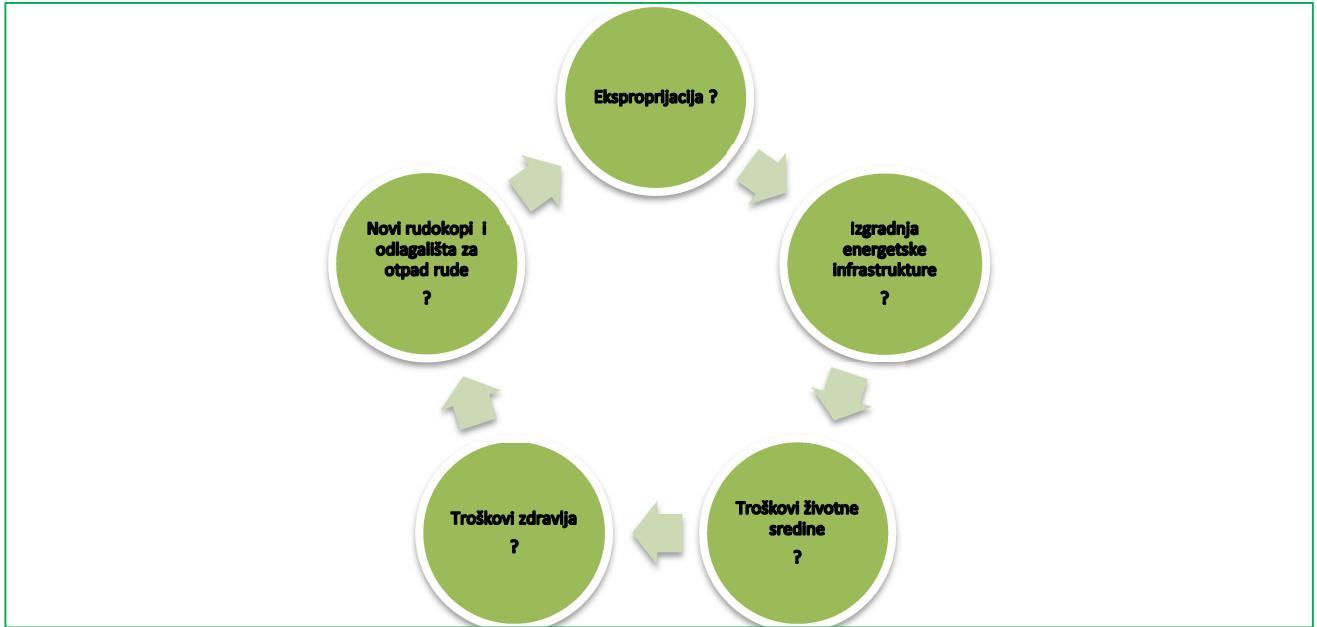
Kada su u pitanju **dodatne investicije** one su prikazane **u ukupnom iznosu od 77 miliona eura**. Od toga investiranje u odlagalište obuhvata 25 miliona, razvojni troškovi su 29 miliona, dok su drugi troškovi procijenjeni u iznosu od 23 miliona (oni predstavljaju pet odsto nepredviđenih troškova koji se primjenjuju na ugovor o izgradnji i razvojne troškove).

Pored toga, **troškove revitalizacije Drugog bloka**, nakon 26 godina njegovog rada, **Studija procjenjuje na 15 odsto od troškova izgradnje, što bi bilo na nivou od 48 miliona eura**, dok je tokom poslednje godine rada termoelektrane za njeno zatvaranje planirano ulaganje od 24 miliona.

Međutim, Studija izvodljivosti se ne bavi procjenom niza drugih troškova koji su neophodni za rad termoelektrane u periodu od 40 godina. Tako **nijesu računati troškovi eksproprijacije, otvaranja novih rudokopa, izgradnje odlagališta za otpad rude, izgradnje povezane energetske infrastrukture, te troškovi**

²¹ Kompanija Škoda Praje je u svojoj ponudi koja je dostavljena dana 27. marta 2015. godine ponudila cijenu gradnje Drugog bloka u iznosu od 338,5 miliona eura, pri čemu je saopštila da je tu cijenu zasnovala na podacima iz fizibiliti studije i drugoj dokumentaciji koju je obezbijedila EPCG, te da zadržava parvo da prilagodi cijenu u slučaju promjena; više o ponudi Škoda Praha u Izvještaju o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2016. godine; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2016/02/IzvestajTE-Pljevlja.pdf>

zdravlja i životne sredine. Upravo je troškove zdravlja i životne sredine za 40 godina rada Drugog bloka međunarodna organizacija Green Peace sredinom 2013. godine procijenila na 2,5 milijardi eura.²²

Slika 1: Niz troškova uopšte nije prikazan

²² Više u Izvještaj o ekonomskoj (ne) isplativosti izgradnje Drugog bloka Termoelektrane, MANS, februar 2016. godine; link: <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2016/02/IzvjestajTE-Pljevlja.pdf>

4. PREGOVORI SA ČEŠKOM KOMPANIJOM ŠKODA PRAHA JOŠ TRAJU

Tokom 2016. godine EPCG je intenzivirala aktivnosti da sa češkom kompanijom Škoda Praha pokuša da pronađe finansijera za gradnju Drugog bloka, ali se do kraja godine to nije desilo.²³ Ranije te godine Skupština Crne Gore je usvojila predlog međudržavnog sporazuma sa Češkom Republikom, koji predstavlja osnov za realizaciju Projekta izgradnje Drugog bloka.

4.1. Crnogorski parlament ekspresno usvojio međudržavni sporazum sa Češkom

Paralelno sa objavom Studije o izvodljivosti Projekta Drugog bloka, Vlada je početkom jula 2016. godine usvojila Predlog zakona o potvrđivanju Protokola sa Vladom Češke Republike o saradnji u energetici i infrastrukturi.²⁴ **Zakon je institucionalna osnova za izgradnju nove termoelektrane u Pljevljima.**

U Preambuli zakona se navodi da su Crna Gora i Češka imale u vidu da su idejni projekat, studija izvodljivosti i studija o procjeni uticaja na životnu sredinu izrađeni 2012. godine u vezi sa izgradnjom Drugog bloka da bi se osigurala kontinuirana proizvodnja električne energije u kompleksu Termoelektrane Pljevlja na efikasniji i ekološki odgovorniji način u skladu sa regulativom Evropske Unije, obezbijedila energetska nezavisnost Crne Gore i stvorili uslovi za rješavanje ključnih problema u bazenu Pljevlja kroz izgradnju sistema daljinskog grijanja. Dakle, pune četiri godine kasnije Vlada se i dalje pozivala na idejni projekt i studije izvodljivosti iz 2012. godine, koje nikada nije javno objavila.

ČLAN 2

1. Ugovorne strane će podsticati i podržati kompanije iz svojih zemalja da učestvuju u implementaciji projekata u oblasti energetike i infrastrukture, koji mogu biti realizovani na teritoriji Ugovornih strana po osnovu ovog Protokola.
2. Ugovorne strane su saglasne da će se ovim Protokolom obezbijediti institucionalna podrška u implementaciji velikih investicionih ulaganja, koja su predviđena da će se ostvariti između kompanija iz Crne Gore i Češke Republike u skladu sa ovim Protokolom i Sporazumom.
3. Ugovorne strane potvrđuju da u vrijeme zaključenja ovog Protokola, prvi prioritetski projekat koji predstavlja investiciju velikog obima u smislu ciljeva i uzajamne dobrobiti strana, koji namjeravaju da zajednički realizuju i podrže predstavlja projekat izgradnje II bloka TE „Pljevlja“. Ovaj projekat treba da realizuje „Elektroprivreda Crne Gore“ AD Nikšić (u nastavku : EPCG) i relevantni strateški partner.

Član 2 Predloga zakona o potvrđivanju Protokola između Vlade Crne Gore i Vlade Češke Republike o saradnji u oblasti energetike i infrastrukture, jul 2016. godine

Pored toga, Vlada je predloženim zakonom otvorila mogućnost eksplotacije resursa uglja iz bazena Maoče, iako je prethodno tvrdila da za eventualni rad Drugog bloka Termoelektrane ima dovoljno rezervi uglja u takozvanom pljevaljskom bazenu. Takođe je propisala da će sve kompanije i finansijske institucije koje su uključene u sprovođenje Projekta Drugog bloka putem direktnih pregovora i bez formalnih procedura definisati međusobna prava i obaveze zaključivanjem posebnih ugovora.

²³ Članak na Portalu Vijesti pod nazivom „Propali pregovori sa češkom bankom“ od dana 27. oktobra 2016. godine; link: <http://www.vijesti.me/vijesti/propali-pregovori-sa-ceskom-bankom-909163>

²⁴ Vlada je o predlogu zakona raspravljala na sjednici koja je održana dana 30. juna 2016. godine, ali je njegova formalna verifikacija uslijedila dana 07. jula 2016. godine; link: http://www.gov.me/sjednice_vlade/163

Početkom jula 2016. godine Vlada je uputila Skupštini Crne Gore na glasanje predlog zakona o potvrđivanju Protokola između Vlade Crne Gore i Vlade Češke Republike o saradnji u energetici i infrastrukturni.²⁵ Vlada je zatražila izjašnjenje parlementa po hitnom postupku, obrazlažući to značajem izgradnje energetske infrastrukture za ekonomski razvoj zemlje i činjenicu da predloženi zakon predstavlja institucionalnu osnovu za realizaciju projekta izgradnje Drugog bloka TE u Pljevljima.

V POTREBA USKLAĐENOSTI UNUTRAŠNJIH PROPISA SA MEĐUNARODnim UGOVOROM

Nije neophodno usaglasiti unutrašnje propise sa gore navedenim međunarodnim ugovorom.

VI. RAZLOZI HITNOSTI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO SKRAĆENOM POSTUPKU

Zakon o potvrđivanju Protokola između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Češke o saradnji u oblasti energetike i infrastrukture treba donijeti po hitnom postupku, imajući u vidu značaj izgradnje energetske infrastrukture za društveno-ekonomski razvoj Crne Gore i činjenicu da navedeni zakon predstavlja institucionalnu osnovu za realizaciju projekta izgradnje II bloka TE Pljevlja.

Vlada hitnost usvajanja zakona tražila zbog Projekta Drugog bloka; Zakon o potvrđivanju Protokola između Vlade Crne Gore i Vlade Češke Republike o saradnji u oblasti energetike i infrastrukture, Obrazloženje, jul 2016. godine

Istraživački centar MANS-a je već u julu 2016. godine pripremio set komentara na predloženi zakon o potvrđivanju Protokola sa Češkom Republikom i uputio ih svim poslaničkim grupama u crnogorskem parlamentu, sa pozivom da ne podrže predloženi zakon.²⁶

U komentarima je ukazano da bi glasanje o zakonu koji bi potvrdio sporazum sa Češkom Republikom bilo preuranjeno, posebno što nijesu usaglašeni bitni elementi finansijskog aranžmana za izgradnju Drugog bloka Termoelektrane. Pored ostalog je ukazano da ni najnovije analize nijesu potvrdile da u pljevaljskom bazenu ima dovoljno ekonomski isplativih rezervi uglja za 40 godina rada budućeg bloka, da projekat ne obezbeđuje nova zapošljavanja, te da su procjene o prodajnim cijenama električne energije u suprotnosti sa predviđanjima o kretanju cijena električne energije na evropskim tržištima.

Ipak, Skupština Crne Gore je krajem jula 2016. godine usvojila Zakon o potvrđivanju Protokola između Vlade Crne Gore i Vlade Češke Republike o saradnji u oblasti energetike i infrastrukture, koji je predsjednik države proglašio početkom avgusta 2016. godine.²⁷

4.2. Kontroverni podaci u Elaboratu o procjeni uticaja na životnu sredinu

Ugovor o izgradnji Drugog bloka sa češkom kompanijom Škoda Praha potpisana je u septembru 2016. godine,²⁸ da bi Agencija za zaštitu životne sredine u novembru 2016. godine pokrenula postupak za donošenje Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Termoelektrane II,²⁹ koji je uradio slovenački konzorcijum predvođen firmom Esotech iz Velenja.³⁰ Radilo se o gotovo identičnom Elaboratu³¹

²⁵ Predlog zakona o potvrđivanju Protokola između Vlade Crne Gore i Vlade Češke Republike u oblasti energetike i infrastrukture je dostavljen Skupštini Crne Gore dana 12. jula 2016. godine; link: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/1156/1213-7803-24-9-16-2.pdf>

²⁶ Dostavljeno je 10 pojedinačno obrađenih komentara, koji su upućeni svim poslaničkim klubovima Skupštine Crne Gore

²⁷ Link: <http://www.skupstina.me/zakoni/web/dokumenta/zakoni-i-drugi-akti/1156/1213-8170-.pdf>

²⁸ Link: <http://pvportal.me/2016/09/potpisan-ugovor-o-igradnji-drugog-bloka-te-pljevlja/>

²⁹ Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu izgradnje termoelektrane Pljevlja II, oktobar 2016. godine; javna rasprava je održana u postojećoj Termoelektrani u Pljevljima dana 17. novembra 2016. godine

³⁰ Uz Esotech se u konzorcijumu pojavljuje i preduzeće Erico Velenje

koji je konzorcijum predvođen istom firmom još 2012. godine uradio za potrebe EPCG³², s tom razlikom što su sada promijenjeni neki od osnovnih parametara na kojima je zasnovan projekat izgradnje Drugog bloka.

Tako se recimo u Elaboratu iz 2012. godine navodi da će se **izgradnjom novog bloka snage 220 MW**, uz paralelan rad postojećeg bloka do 2025., u potpunosti iskoristiti rezerve uglja u pljevaljskom bazenu, dok se u Elaboratu iz 2016. godine kaže da se **izgradnjom novog bloka snage 254 MW**, uz mogući paralelan rad postojećeg bloka, u potpunosti iskorištavaju rezerve uglja u pljevaljskom bazenu. Isto tako, u verziji Elaborata iz 2016. je **izbačena rečenica da je termoelektrana najveći zagađivač vazduha u zemlji**, koja je postojala u ranijem Elaboratu iz 2012. godine.

MANS je u nekim od glavnih komentara³³ na Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za izgradnju Termoelektrane II saopštilo da nije obezbijeđeno najbolje tehnološko rješenje za Drugi blok, odnosno da je veliko pitanje da li će zadovoljiti nove granične vrijednosti zagađujućih materija i čvrstih čestica u vazduhu, čije se donošenje očekuje u Evropskoj Uniji.

Takođe je ukazano da dokument sadrži niz proizvoljnih, zastarjelih i nepotpunih podataka o stvarnim uzrocima i stepenu zagađenja u Pljevljima, te da je neprihvatljivo što autori Elaborata uopšte nijesu tretirali uticaj postojeće termoelektrane na zdravlje stanovnika. Istovremeno, MANS je naznačio i da Elaborat sadrži kontradiktorne podatke o tome da li se izgradnja Drugog bloka planira zbog potrebe pokrivanja deficitata električne energije u Crnoj Gori ili za njen izvoz u zemlje regiona, posebno Italiju.

Komisija za ocjenu Elaborata je krajem novembra 2016. godine iznijela 83 pojedinačne primjedbe na taj dokument i odbila da da saglasnost na njega. Pored ostalog, **od EPCG je zatraženo da uradi zdravstvenu studiju i procjenu uticaja na zdravlje ljudi koristeći se poznatim metodologijama, kao i proračun o učeštu termoelektrane u zagađivanju vazduha u Pljevljima.**

Komisija je takođe zatražila da se navedu jasni podaci o rezervama uglja u dokumentu i saopšti da li se Drugi blok gradi zbog stabilnog napajanja strujom Crne Gore ili radi izvoza električne energije iz Crne Gore. EPCG je dat rok od 60 dana da izvrši izmjene i dopune Elaborata i dostavi ga Agenciji za zaštitu životne sredine.³⁴

Imajući u vidu obimnost navedenih primjedbi, preduzeću „Elektroprivreda Crne Gore“ a.d. iz Nikšića, određuje se rok do 60 dana od dana prijema Izvještaja Komisije, da izvrši izmjene i dopune predmetnog Elaborata te da isti dostavi Agenciji za zaštitu životne sredine (tri primjerka u pisanoj verziji i jednu elektronsku verziju) nakon čega će Komisija nastaviti svoj rad.

Podgorica, 29.11.2016.godine

K O M I S I J A

Emir Redžepagić, dipl.biolog, Predsjednik,

Prof.dr. Milutin Ostojić, član

Doc.dr. Adis Balota,član

Radomir Džarić,dipl.ing.tehn.član

Izvještaj o ocjeni Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu, novembar 2016. godine

³¹ Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu izgradnje termoelektrane Pljevlja II, novembar 2012. godine; ovaj dokument EPCG nikada nije javno objavila, ali ga je Nevladina organizacija MANS dobila zahvaljujući „zviždaču“ iz EPCG

³² Konzorcijum su činili još Erco Velenje i Premogovnik Velenje

³³ NVO MANS je dostavila 26 pojedinačnih komentara; link: <http://www.mans.co.me/generalni-komentari-mans-a-na-elaborat-o-procjeni-uticaja-na-zivotnu-sredinu-izgradnje-te-pljevlja-ii/>

³⁴ Izvještaj o ocjeni Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu od dana 29. novembra 2016. godine, koji je NVO MANS dobila po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama (broj 16/97933-97934)

Do početka februara 2017. godine nije bilo poznato da li je Komisija za ocjenu Elaborata dala saglasnost na taj dokument. Međutim, u istom periodu je objavljeno da je češka kompanija Škoda Praha izabrala američku kompaniju General Electric za partnera na projektu izgradnje nove termoelektrane.³⁵ Prema tim informacijama, Škoda Praha treba do kraja februara 2017. da saopšti da li je pronašla kreditora, dok je u međuvremenu iz Vlade Crne Gore najavljenog mogućnosti da EPCG sama finansira projekat.³⁶

³⁵ Članak na Portalu Vijesti pod nazivom "I General Electric gradi Drugi blok" od dana 06. februara 2017. godine; link: <http://www.vijesti.me/vijesti/i-general-electric-gradi-drugi-blok-923523>

³⁶ Link: <http://www.mek.gov.me/vijesti/168751/Saopstenje-Do-kraja-februara-rok-za-predlog-rjesenja-za-finansiranje-projekta-Bloka-II.html>

Autor:

Ines Mrdović, Koordinator Istraživačkog centra MANS-a

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

Dalmatinska 188 Podgorica,

(020) 266 326

(020) 266 327

(069) 446 094

www.mans.co.me

mans@t-com.me